

**ПРЕЗЕНТАЦИЈА НА МЕЃУНАРОДНАТА КОНФЕРЕНЦИЈА ВО БУГАРИЈА
НА ТЕМА**

**ДВОЈНИТЕ СТАНДАРДИ ВО ПОЛИТИКАТА НА ПРОШИРУВАЊЕ НА
ЕВРОПСКАТА УНИЈА**

24.04.2018, Софија

Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Софија

Д-р Ана Никодиновска Крстевска

Доцент на Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Email: ana.nikodinovska@ugd.ugd.mk

На почетокот на 2017, на Самитот на Европската унија во март, за прв пат беше адресирано прашањето за постоење на т.н. двојни стандарди или двоен квалитет на прехранбените производи кои се дистрибуираат во внатрешниот пазар на Европската унија¹. Имено, земјите од Вишеградската група (Унгарија, Полска, Чешка и Словачка), спроведоа разни студии во кои се утврди дека квалитетот на храната којашто е дистрибуирана на нивните пазари, е инфериорен во однос на квалитетот на храната којашто е дистрибуирана во западните земји од Европската унија (Германија, Франција, Англија и други)², и не само тоа, туку и цените според кои тие се продаваат варираат во различни земји. На пример, според анализите производот Нутела кој се пласира во Германија содржи 30% повеќе лешници како и содржи 30% повеќе какао отколку истиот производ кој се пласира во Словачка, и дури германскиот производ е поефтин во однос на словачкиот или словенскиот производ. Производите Спрајт и Кока кола се исто така со различен квалитет. Тие што се пласираат на австрискиот пазар и воопшто на пазарите на западноевропските земји, во составот од нивната декларацијата стои дека тие содржат природни шеќери, додека тие што се пласираат во Бугарија и на останатите источно-европски пазари, во составот од декларацијата стои дека содржат вештачки шеќери и ароми. Освен овие, како производи со различен квалитет, земјите од Вишеградската група наведуваат серија на производи како месните нарезози, милка чоколадите, прашоците за перење и многу други производи од козметиката, за кои е констатирано дека имаат различен квалитет во однос на оние кои се пласираат за Источно Европските земји.

Битноста и важноста што ѝ се придаде на оваа недоследност, за што и премиерот на Бугарија ќе ја нарече „food apartheid“ или „апартхајд во храната“³, ја придвижи и ја покрена целата јавност и целото јавно мислење на Европската унија до степен на пуштање на црвеното светло на алармот со цел да се заштитат потрошувачите - темелот на целокупниот европски систем и пазар, од неправедни, нелојални и некоректни практики од страна на големите трговски гиганти. Понесени од тоа, пропустот за постоење на двојни стандарди во прехранбената индустрија, земјите членки на Европската унија го утврдија во несоодветното законодавство, и во таа насока ги адресираат и првите обиди за надминување на овие недоследности, односно

¹ *Conclusions by the President of the European Council*, Brussels, 9 March 2017 URL = <http://www.consilium.europa.eu/media/24113/09-conclusions-pec.pdf> (accessed 10 May 2018)

² Andrew Byrne: 'Visegrad Four group of EU states complains of inferior food imports', *Financial times*, 10 July 2017 URL = <https://www.ft.com/content/72f13ba2-6c95-11e7-bfeb-33fe0c5b7eaa> (accessed 25 March 2018)

³ Georgi Gotev, *Borissov accuses EU of 'apartheid' over lower quality food in Eastern Europe*, EURactiv, 29 May 2017 URL = <https://www.euractiv.com/section/elections/news/borissov-accuses-eu-of-apartheid-over-lower-quality-food-in-eastern-europe/> (accessed 15 Feb 2018)

промена на легислативата, конкретно регулативи и директиви, за што беше свикана наменска меѓународна конференција и набрзо ќе следат и првите промени.⁴

Недоследностите кои беа увидени во однос на безбедноста на храната и заштитата на потрошувачите, нè поттикнаа да направиме споредба со недоследностите во меѓународните односи, конкретно со она што се случува со Република Македонија и нејзините евроинтегративни процеси во Европската унија. Тргувајќи од ова, а сè со цел да потврдиме дали навистина постојат двојни стандарди на Европската унија во рамките на нејзината надворешната односно политика за проширување, ќе ги истражime следните три примери и тоа: приемот на Кипар и на Хрватска во Европската унија, и претпристапните процеси на Република Македонија во ЕУ.

1. Кипар

Кипар како една од земјите кандидати која влезе во Унијата со големиот блок на проширување од 2004 год., и пристапи кон Унијата со нерешено територијално прашање за Северен Кипар, кое сè уште го држи отворено.⁵ Пристапните процеси на Кипар започнаа некаде во 1990 год. И покрај фактот што Европската унија се обидувахе да ги помири двата делови на островот во посредство со Обединетите нации, настојувајќи и двата да бидат дел од Унијата, сепак тоа не се случи. Имено, во претпристапните преговори Европската унија се залагаше да се врати во сила Уставот од 1960 година и да се обединат двата дела од островот пред нивниот влез во Унијата. Ваквиот став, Европската унија го потврди во неколку наврати, и тоа особено со Хелсиншкиот европски совет од 1999 г.⁶ и Копенхашкиот состанок на Европскиот совет од 2002 г.⁷, како и со усвојувањето на Десеттиот протокол кон Актот на пристапување во април 2003 г.⁸, во кои нагласи дека преферира постигнување на решение за конфликтот пред пристапувањето односно нивното влегување како целосна единка, и дека е согласна да пружи помош за економски развој во северниот дел од Кипар, со цел за негово доближување до Унијата. Но, во овие документи стоеше една забелешка, а тоа е дека доколку помирувањето не се случи, односно доколку одговорноста за нерешавање на конфликтот не падне врз грчко-кипарската

⁴ Меѓународната конференција за *Двојните стандарди на Европската унија во исхраната* се одржа на 30 април 2018 г., во Софија (Бугарија), под водство на Бугарското претседателство во 2018 г. Заложбите кои произлегоа од конференцијата, говорат токму за промени во секундарното законодавство на ЕУ, со коишто ќе се забрани дистрибуција на храна на исти производи од исти компании со различни состојки до крајот на 2018г.

⁵ Прашањето за Северен Кипар е дел од Кипарскиот конфликт којшто датира некаде од 60 години на минатиот век. Воглавно настанува како последица на заладување на грчко-турските односи, и во 1983 г. делот од Кипар населен со турско население, прогласува независност и формира нова држава т.н. Северен Кипар. Но, со оглед на тоа што спорот со Кипар е тема на посебна обработка, истиот ќе биде изоставен од овој труд. Но, повеќе за таа проблематика може да се најде кај авторите Demetriou Olga. "Catalysis, catachresis: The EU's impact on the Cyprus conflict", in Diez, Thomas and Albert, Mathias and Stetter, Stephan (eds): *The European Union and Border Conflicts. The power of Integration and Association*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009, pp. 64-93, and Neill Neugent, *Cyprus and the European Union: The significance of being small*, Occasional Paper 1 – 2003, Centre for Small state studies, Institute for International Relations, University of Iceland, URL = <https://ams.hi.is/wp-content/uploads/old/CYPRUS72%20END-ANLEGT 0.PDF> (accessed on 23 Apr 2018)

⁶ Presidency Conclusions, Helsinki European Council, 10 and 11 December 1999 URL= http://www.europarl.europa.eu/summits/hel1_en.htm (accessed on 15 Apr 2018)

⁷ Presidency Conclusions, Copenhagen European Council, 12 and 13 December 2002 <https://www.cvce.eu/content/publication/2004/4/20/ff7ff228-fa3b-4f89-b552-808f7eb2c5b3/publishable_en.pdf (accessed on 23 Apr 2018)

⁸ *Act concerning the conditions of accession of the Czech Republic, the Republic of Estonia, the Republic of Cyprus, the Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Republic of Hungary, the Republic of Malta, the Republic of Poland, the Republic of Slovenia and the Slovak Republic and the adjustments to the Treaties on which the European Union is founded - Protocol No 10 on Cyprus*. URL = <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A12003T%2FPRO%2F10> (accessed 10 Jan 2018)

страна односно падне на товар на турско-кипарската страна, тогаш Унијата ќе му овозможи влез на Кипар пред да го реши конфликтот. Ова укажува на фактот дека Унијата претпочита кипарскиот конфликт да се реши пред влезот на Кипар во Европската унија, но дека, истата е волна да му овозможи прием доколку конфликтот не се реши по вина на турските кипарци.

По интензивни преговори на европските претставници со двете конфликтни страни, заедно со напорите на Обединетите нации за разрешување на конфликтот, на 24 мај 2004 г., се одржа референдум кој се спроведе на целиот остров, една недела непосредно пред официјалниот влез на Кипар во ЕУ. Со референдумот се бараше одобрување и прифаќање на предложениот план на Обединетите нации, т.н. „план на Анан“ за ставање крај на поделеноста и за разрешување на долгогодишниот конфликт. Референдумот имаше контрадикторен исход односно „планот на Анан“ од една страна беше потврден со консензуз од 65 % од населението во Северен Кипар, но, од друга страна, тој беше одбиен со негативен одговор од 76% од населението од Јужниот дел на Кипар. Овој резултат ги покоси очекувањата на Европската унија и на ООН за обединувањето на Кипар и дотолку повеќе беше спротивен на она што Унијата го декларираше во однос на приемот на Кипар во ЕУ. Така, со референдумот се докажа дека вината за неразрешеницата на кипарскиот конфликт, падна врз грчко-кипарската страна, а не врз турско-кипарската, што со други зборови требаше да ги затвори вратите за прием на Кипар во Европската унија. Но, спротивно на она што Унијата го декларираше дотогаш во своите документи, и извештаи, како и спротивно на изјавите за повреда на европските вредности, таа сепак на 1 мај 2004 г. го дочека Кипар во своето големо европско семејство. Оттука, решавањето на конфликтот се пролонгира на неодреден период, како и се суспендира процесот на усвојување на европското право во оние делови од островот Кипар кои се надвор од контрола на авторитетите на Републиката.

2. Хрватска

Република Хрватска стана земја членка на Европската унија во 2013 г., но како и во случајот со Кипар, таа влезе во Унијата со отворени неразрешени територијални прашања (поморска граница на заливот на Пирин, земјена граница на реката Драгоња, земјена граница на Света Гера, демаркација на реката Мура), со својот сосед Словенија – држава која веќе беше земја членка на Унијата.⁹ Хрватска ги започна евроинтегративните процеси во 2003 г., додека веќе во 2004 г. доби статус на земја кандидат. Во нејзините евроинтегративни процеси, таа во неколку наврати наиде на отпор и кочење од страна на нејзиниот сосед Словенија, токму заради наведените спорови. Дури, во 2008 г. Словенија го блокираше продолжувањето на преговарачкиот процес на Хрватска со Европската унија, заради нејзината спротивставеност во однос на 7 преговарачки поглавја содржани во Извештајот за напредок на Европската комисија за Хрватска од 2008 г.¹⁰ Унијата пак, од друга страна во нејзините извештаи кон Република Хрватска, постојано наведуваше во рамките на регионалните прашања и добрососетските односи, дека територијалниот спор мора да се реши, односно дека регионалната соработка и

⁹ Бидејќи територијалниот спор помеѓу Хрватска и Словенија е тема на посебно истражување, истиот ќе биде изоставен од трудот. Повеќе детали околу истиот може да се најдат Vasilka Sancin, *Slovenia-Croatia border dispute: from 'Drnovšek – Račan' to 'Pahor – Kosor' Agreement, European Perspectives*, Journal of European Perspectives on the Weestern Balkans Vol.2, No.2, pp. 99-111, October 2010. URL = http://stara.cep.si/dokumenti/CEP%20revija_sancin.pdf (accessed on 10 Apr 2018)

¹⁰ Поглавјата ги опфаќаат областите на земјоделство, безбедност на храна, ветеринарна и фитосанитарна политика, даночна политика, инфраструктура, регионална политика и структурни инструменти, правдата, слобода и внатрешни работи и животна средина, а засегаат елементи кои допираат во хрватско-словенските погранични прашања. Види повеќе во *Croatia 2008 Progress Report* (SEC/2008/2694), European Commission, 5.11.2008, Brussels. URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/croatia_progress_report_en.pdf (accessed 1 Mar 2018)

добрососетските односи се есенцијален дел и клучен приоритет во процесот на пристапување кон Унијата.¹¹

После одредени неуспешни обиди на француското претседателство за разрешување на поморските и земјените граници помеѓу Словенија и Хрватска и откочување на евроинтегративните процеси, Европската комисија во јануари 2009 г. формираше специјален комитет составен од тројца членови кои требаа да најдат предлог за решавање на спорот.¹² По неколку разидувања од двете конфликтни страни, конечно Словенија и Хрватска се сложија спорот да го решат под предложеното Европско патронство, преку создавање на посебен арбитражен трибунал којшто би го водел нивниот случај. Така, кон крајот на 2009 г. беа финализирани последните верзии на арбитражниот договор, и во 2011 г. истиот беше регистриран во Обединетите нации.¹³ Со оглед на тоа што конечната разрешница на конфликтот требаше да следи во годините што доаѓаат, како основа всушност за откочување на евроинтегративните процеси беше земена токму заложбата на двете страни да го решат конфликтот (заложба, која денес во 2018 г., има завршница која оди во прилог на Словенија, но истата не е прифатена од страна на Хрватска).¹⁴ Освен ова, Хрватска изгласа и уште еден документ во 2011 г., т.н. *Декларација за промоција на европските вредности во Југоисточна Европа*, со кој всушност дава дополнителна потврда дека билатералните прашања нема да ги опструираат пристапните процеси на земјите кандидати за влез во Европската унија.¹⁵ Тргувајќи од тоа, пристапните процеси на Хрватска кон Унијата продолжија, така што во 2011 год. Европската комисија објави позитивно мислење за завршување на преговорите со Хрватска¹⁶, но и покрај тоа што територијалниот спор немаше конечна разрешница, спротивно на она што дотогаш и самата Комисијата го наведуваше во извештаите, сепак Хрватска стана членка на Европската унија во 2013 г.¹⁷

3. Република Македонија

Република Македонија ги започна своите пристапни процеси во 2001 г. со потпишувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација со Европската унија, по што во 2005 г., доби статус на земја кандидат за влез во Унијата. Веќе во 2009 г., истата доби позитивна

¹¹ *Croatia 2006 Progress Report*, European Commission (SEC/2006/1385), Brussels, 08.11.2006. Стр. 17. URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2006/nov/hr_sec_1385_en.pdf ; и понатамошни (2007:16, 2008:16, 2009:17 и 2010:16). Целосните веб адреси се наведени во библиографијата. (accessed 11 Mar 2018)

¹² *EU moots special body to solve Slovenia, Croatia border row: report*. EU Bussiness, 22 January 2009. URL = <http://archive.li/F8PuM#selection-1169.0-1169.19> (accessed 15 May 2018)

¹³ Повеќе за договорот и за целиот арбитражен процес помеѓу Словенија и Хрватска може да се најде на следната веб страница URL = <http://www.vlada.si/en/projects/arbitration/> (accessed 10 June 2018)

¹⁴ На 29 јуни 2017 г., Арбитражниот суд донесува пресуда во врска со демаркацијата на земјената и поморската граница помеѓу двете земји. Но, заради претходни скандали поврзани со замешаност на словенската влада со судиите од судот, Хрватска во 2015 г. се повлекува од спорот и врз основа на тоа не ја признава пресудата на Судот. Види повеќе на URL = <http://www.vlada.si/en/projects/arbitration/history/#c16765> (accessed 13 May 2018)

¹⁵ *Declaration on promotion of European values in Southeastern Europe*, 21 October 2011, Croatian Parliament. URL = <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=47289&sec=765> (accessed 10 May 2018)

¹⁶ *Commission Opinion of 12 October 2011 on the application for accession to the European Union by the Republic of Croatia*. URL = <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32012A0424-%2801%29> (accessed 15 Apr 2018)

¹⁷ Тековната расправа за територијалниот спор, Словенија ја префрли на ниво на Европската унија, односно на Европската комисија и Европскиот суд на правдата, со тоа што веќе почна да ја смета како материја од областа на Европската унија. Така, базирајќи се на член 259 од Договорот за функционирање на Европската унија, врз основа на кој може да се покрене постапка пред споменатите институции за повреда на обврските коишто произлегуваат од договорите, Словенија покренала постапка против Хрватска пред Европската комисија. Види повеќе на URL = <http://www.mzz.gov.si/en/newsroom/news/39787/> (accessed 10 Jun 2018)

оценка од Европската комисија за отпочнување на процесот на преговори¹⁸, но слично како и во случајот со Хрватска - кога Словенија ѝ го блокираше преговарачкиот процес, така и во овој случај, Грција се спротивстави на предлогот од Комисијата, токму заради неразрешениот спор за името¹⁹. Не само тоа, туку одејќи во друга крајност, Република Грција ѝ го блокираше влезот на Македонија во НАТО - за што доби покана за членство на Самитот на НАТО во Варшава во 2008 г. По овие препреки, кои беа спротивни на Привремената спогодба од 1995 г.²⁰, Република Македонија во 2008 г. покренa тужба против Грција пред Меѓународниот суд на правдата, заснована на член 11 од *Привремената спогодба*²¹, по што Судот во 2012 г., позитивно се огласи во прилог на Република Македонија, подвлекувајќи дека Грција постапила спротивно на одредбите *id est* на меѓународното право²². Но, иако постои правна разрешница на блокадите, сепак пресудата не е прифатена од страна на Грција и истата не предизвика никакви правни последици ниту во НАТО ниту пак во структурите на Европската унија. По ова се случија серија на настани и политички пресврти во Република Македонија, меѓу кои и политичката криза од 2015-2016 г., кои од периоди на периоди заради перформансите на Републиката, доведуваа до различни заклучоци во рамките на извештаите за напредок на Европската унија.²³ Но, промената на власт во Република Македонија како и промената на климата во однос на водењето на добрососетските односи со земјите од Балканот, делуваше во насока на добивање на позитивни критики во однос на европинтегративните процеси. Така, последната новост што ја доби Република Македонија од Европската унија е Извештајот за напредок за 2018 г. во кој Европската комисија заради условно добрите перформанси на државата ѝ додели на Македонија т.н. „чиста препорака“ за членство²⁴, но се разбира „кристално чистата препорака“ зависи од многубројните „ако“ и „доколку“ содржани во самиот извештај, меѓу кои и оние дека .. *‘Спорот за името’ мора да се реши со највисок приоритет.*..²⁵ Во меѓувреме, на 17 јуни 2018 г., Грчката и Македонската влада потпишаа т.н. договор со кој се прави обид да се стави крај на

¹⁸ Види во *Republic of Macedonia 2009 Progress Report*, European Commission (SEC(2009)1335), Brussels, 14.10.2009. URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/-2009/mk_rapport_2009_en.pdf (accessed 1 Mar 2018) ; Истата препорака за отпочнување на преговори се повторува и во извештаите од 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 г. (види целосни веб адреси во библиографијата), додека во 2015, 2016 и 2017 г. (*ibid*), Македонија добива условена препорака за отпочнување на преговори, доколку ги исполни обврските од Договорот од Прижино и реформските приоритети поставени од Експертската група од Европската комисија во 2015 г.

¹⁹ Спорот за името датира уште од 1991 г., по прогласувањето на независност на Република Македонија. Повеќе за спорот за името види во: Шкарик, Светомир, Апасиев, Димитар и Патчев, Владимир (уредници), *Спорот за името меѓу Грција и Македонија* (2004), ЈП Службен весник на Република Македонија – Скопје, „Европа 92“, Кочани.

²⁰ Привремената спогодба претставува договор помеѓу Република Македонија и Грција склучена во 1995 г. во рамките на Обединетите нации, со која и двете земји се обврзаа Република Македонија да ја користи привремената референца Поранешна Југословенска Република Македонија при приемот во меѓународните организации, додека пак Грција се обврза да не ѝ го попречува нејзиниот влез во истите.

²¹ Целиот текст од Спогодбата може да се најде на следниот линк: URL = https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/MK_950913_Inter-im%20Accord%20between%20the%20Hellenic%20Republic%20and%20the%20FYROM.pdf (accessed 16 May 2018)

²² Целосниот текст од Пресудата може да се најде на следниот линк: URL = <http://www.icj-cij.org/files/case-related/142/16841.pdf> (accessed 16 May 2018)

²³ Види повеќе во *Извештај за Република Македонија за 2015 година*, Европска комисија, Брисел, 10.11.2015 URL = https://www.sobranie.mk/content/%D0%9D%D0%A1%D0%95%D0%98/i-zveshtaj_-na-evropskata-komisija-za-republika-makedonija-2016-godina-mk2-raboten-prevod.pdf (accessed 14 Apr 2018) ; *Извештај за Република Македонија за 2016 година*, Европска комисија, Брисел, 9.11.2016. URL = https://www.sobranie.mk/content/%D0%9D%D0%A1%D0%95%D0%98/PR2015_All_CK_FF_MK_16.-11.2015.pdf (accessed 14 Apr 2018)

²⁴ *Republic of Macedonia 2018 Report*, European Commission (SWD (2018) 154 final), Strasbourg, 17.04.2018. URL = <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-report.pdf> (accessed 10 June 2018)

²⁵ *ibid*, стр.5.

дологогодишниот спор за името²⁶, по што Унијата на Самитот на Европскиот совет во Брисел на 28 јуни 2018 г., ги усвои предлозите на Советот на ЕУ од 26 јуни 2018 г., и го потврди датумот за отворање на преговорите за членство на Република Македонија закажан за јуни 2019 г. Но, повторно и во овие предлози, Унијата наведува дека пристапните процеси зависат од степенот на остварување на договорот со Грција, како и од остварувањето на другите преземени обврски на Македонија во рамките на регионалните и добрососетски односи.²⁷

4. Анализа и заклучок

На почетокот си го поставивме прашањето за постоење на двојни стандарди на Европската унија во нејзината политика за проширување, особено во однос на Република Македонија и нејзините евроинтегративни процеси. Освен тоа, си поставивме за цел да ја истражиме кохерентноста на европската надворешна политика. Ги земавме како примери приемот на Кипар во Европската унија, приемот на Хрватска во ЕУ и пристапните процеси на Република Македонија во ЕУ. Од она што го изложивме, и во трите случаи увидовме дека Европската унија постапува спротивно на своите вредности, принципи и стандарди, односно спротивно на она што претходно го има декларирало.

Конкретно, во однос на приемот на Кипар во Европската унија, иако Унијата напати декларираше дека ќе го прими Кипар во европското семејство под услов да влезе како унифицирана единка заедно со Северен Кипар, сепак таа постапи спротивно на тоа, и го прими Кипар без исполнување на предусловот и спротивно на ставовите кои ги заземаше.

Во однос на приемот на Хрватска во Европската унија, повторно Унијата отстапи од доследноста во својата политика и примени двојни стандарди. Ова го стори на начин што ѝ овозможи влез на Хрватска во ЕУ, без да има крајна разрешница на спорот, што беше спротивно со она што Комисијата го застапуваше, дека решавањето на билатералните спорови е есенцијално прашање за пристапувањето на Унијата.

И на крај, во поглед на пристапниот процес на Република Македонија кон Европската унија, Унијата постапи недоследно наспроти вредностите и принципите кои самата ги промовира. Имено, иако Унијата себе си се промовира како заштитник и застапник на меѓународното право и принципи особено во своите односи со трети земји, таа од друга страна постапува во спротивност со тоа. Ова го прави не земајќи ја предвид и не почитувајќи ја

²⁶ Договорот кој го склучија претседателите на Владите на двете земји, а го потпишаа нивните министри за надворешни работи, е договор со кој Република Македонија се обврзува да го смени името во Северна Република Македонија. Договорот е критикуван од двете страни, особено од македонската, најпрво како договор кој е противуставен и е во спротивност со интересите на граѓаните, со што дозволува целосно бришење на македонскиот идентитет, јазик, култура, историја и државност, доведувајќи ја државата во целосна потчинетост на друга држава - Грција, како и постапките за неговото склучување и ратификување се незаконски и се косат со домашните и меѓународните норми. Види повеќе: Димитар Апасиев, *Смртните прани пречки поради кои т.н. Преспански договор е клинички мртов*, Res Publica blog, 26 јуни 2018. URL = <http://respublica.edu.mk/blog/2018-06-26-08-25-04> (accessed 27 Jun 2018); Страшко Стојановски, *Што потпишавте вчера?* (фејсбук статус репордуциран во Express.mk), 18.06.2008. URL = <http://expres.mk/prof-stojanovski-do-zaev-nikoj-dosega-ne-ne-dovede-do-samounishtuvanje-kako-vas/> (accessed 20 Jun 2018)

²⁷ Тука влегува и не помалку важниот договор склучен меѓу Македонија и Република Бугарија на 1 август 2017 г. И овој договор, како и оној со Грција, се смета за договор кој е штетен за интересите на граѓаните на Република Македонија, особено во делот што се однесува на идентитетот на македонскиот народ, јазикот, културата, историјата како и заштитатата на македонското малцинство кое живее во Бугарија. Види повеќе во Стојко Стојков, *Кога веќе не продаде, Македонија барем требаше да си ја дигне цената*, Press 24, 28.06.2017. URL = <https://press24.mk/stojko-stojkov-koga-vekje-ne-prodade-makedonija-barem-trebashe-da-si-ja-digne-cenata> (accessed 01.07.2018); Интервју со проф. д-р Стојко Стојков претседател на партијата на Македонците ОМО „Илинден“ – Пирин, Macedonia Info Diaspora, 29 Мај 2018. URL = <https://mkdinfodiaspora.mk/index.php/mk/2017-10-19-09-09-50/mnm/213-intervju-so-prof-d-r-stojko-stojkov-pretседател-na-partija-na-makedoncite-omo-ilinden-pirin> (accessed 15 Jun 2018)

пресудата на Меѓународниот суд на правдата, во која се наведува дека Грција е виновна за кршење на Привремената спогодба со Република Македонија. Оттука произлегува дека Европската унија применува двојни стандарди кога не го испочитува мислењето на Меѓународниот суд на правдата, а со тоа ги негира меѓународните норми и принципи, кои оваа институција како највисок авторитет во рамките на Обединетите нации, ги штити и промовира на ниво на целата меѓународна заедница.

Дотолку повеќе, Унијата применува двојни стандарди кога не ги почитува основните норми на меѓународното право, кои се однесуваат на правото на самоопределување на народите и на принципите на владеење на правото, на начин што ги промовира и дури се јавува како покровител на билатералните договори што Македонија ги има склучено со Грција и Бугарија, кои пак од друга страна, се покажаа дека се противуставни, противзаконски и против принципите на меѓународното право. Освен тоа, тие се спротивни на забраната за мешање во внатрешните работи на земјите – *domestic jurisdiction* (чл. 2 (7) од Повелбата на Обединетите нации), затоа што договорот со Грција наметнува користење на друго име – Република Северна Македонија (чл. 3 (а) од Спогодбата)²⁸, кое е спротивно на веќе определеното име на националниот референдум кој се одржа во 1991 г. – Република Македонија, засновано на основното право на самоопределување на народите – *self-determination of people* (чл. 2 (1) од Повелбата на Обединетите нации). Истото се однесува и на договорот склучен со Бугарија, врз основа на кој Република Македонија се откажува од заштитата на своето малцинство во Бугарија (чл. 11 (5 и 6) од Договорот) и ѝ се наметнува мешање во внатрешните работи на земјата, преку формирање на т.н. Заедничка мултидисциплинарна комисија која ќе треба да толкува обвразовни и историски факти и прашања (чл. 8 (2) од Договорот).

Постапувајќи на овој начин, Унијата постапува во спротивност со основните меѓународни норми и принципи поврзани со почитувањето на основните демократски вредности на современото општество, како што е самоопределувањето на народите, слободата, почитувањето на човековите права, демократијата, владеењето на правото и мирот во меѓународните односи, кои и таа самата ги има зацртано во своите основачки договори [чл. 2 и чл. 21 (1 и 2) од Договорот за Европската унија].

Тргнувајќи од ова, а без да навлегуваме во детална анализа на надворешната политика на Европската унија (заради комплексноста на прашањето, кое може да биде тема за ново истражување), ќе се обидеме да дадеме одговор на прашањето „Зошто Европската унија применува двојни стандарди кон овие земји“, и „Кои се главните причинители“?

Имено, од наведените случаи може да се дедуира дека сите три случаи имаат еден заеднички именител, а тоа е инволвираност на една земја членка на Европската унија во споровите со пристапните држави. Така, во првиот случај со Кипар, Грција е земјата членка која го наметнува неговото влегување во Европската унија како разединет, не-обединет Кипар, заради низата на спорови коишто Грција ги има со Турција, и заради зајакнатата позиција на Грција, која би ја добила во иднина во однос на преговарачките процеси со Турција. Во вториот случај со Хрватска, Словенија е земјата членка на Европската унија која се противи на влегувањето на Хрватска, заради неразрешениот меѓусебен спор, и тоа токму заради поволната положба во којашто самата се наоѓа, што ја користи за да ги реши споровите во нејзина полза. И во третиот случај со Република Македонија, повторно Грција се јавува како земја членка која ги наметнува своите интереси врз интересите на мноштвото земји членки на Европската унија, со цел да ги оствари свои стратешки и национални цели поврзани со ништење на македонската нација и прекинување на континуитетот на македонската држава како таква.

Summa summarum, кога би зборувале со зборовите на Бојко Борисов кога говореше за примена на двојните стандарди во прехранбената индустрија, тој ги нарече двојните стандарди

²⁸ Конечна Спогодба за решавање на разликите опишани во Резолуциите 817 (1993) и 845 (1993) на Советот за безбедност на Обединетите нации, за престанување на важноста на Привремената спогодба од 1995 г. и за воспоставување на стратешко партнерство меѓу страните, 17 јуни 2018, Нивици. Целосниот текст од договорот може да се најде на следниот линк: URL = http://vlada.mk/sites-/default/files/dokumenti/konechna_sporodba_makedonija_grcija.pdf (accessed 20 Jun 2018)

т.н. „*food apartheid*“ или „апартхајд во храната“. Со други зборови, кога говориме за примена на двојните стандарди во меѓународните односи поконкретно во политиката за проширување неговиот став би можел да се ослови како „*interstate apartheid*“ или „меѓудржавен апартхајд“ кој означува доведување во состојба на потчинетост на една нација/држава во однос на друга“. Парафразирајќи го реченото и пресликувајќи го во нашиот контекст, може да се заклучи дека Европската унија не е кохерентна во нејзината надворешна политика, односно дека таа применува двојни стандарди во политиката за проширување. Ова го прави како последица на фактот што поединечните интереси на земјите членки се наметнуваат и преовладуваат за сметка на „далекусежни цели“ на Европската унија, и со тоа Унијата ги доведува во состојба на потчинетост пристапните држави во однос на неа *vis-à-vis* поединечните-засегнати земји членки.

5. Препорака

На почетокот споменавме дека Европската унија се обидува да го надмине прашањето за двојните стандарди во прехранбената индустрија, со тоа што ќе се обиде да направи измени во секундарното законодавство во насока на подобрување на легислативата и праксите со цел да обезбеди пропорционална заштита на потрошувачите – темелот на Европската унија. Унијата, ова планира да го оствари преку основање на експертско тело коешто ќе ја биде задолжено да изврши ревизијата на засегнатите регулативи и директиви. По овој пример, би можело да се постапи и во рамките на политиките за проширување, со што би се формирално едно контролно или експертско тело надвор од Европската комисија, кое би се јавило во улога на усогласувач на политиките на Европската унија со меѓународното право, и тоа тело би било одговорно за доследно спроведување на политиките на Европската унија во рамките на институциите на Унијата и меѓу нејзините земји членки. Ова би придонело да се отстранат двојните стандарди во оваа политика, и би довело до почитување на принципите од меѓународното право. Постапувајќи на тој начин, Нутела заслужно би ги задржала квалитетите на Нутела, и Република Македонија би си останала Република Македонија, а не ФИРОМ или некоја друга Македонија, и се разбира заслужно би влегла во европското семејство, онаму каде што и е местото.

Библиографија:

Croatia 2007 Progress Report, European Commission, SEC(2007) 1431, Brussels, 6.11.2007. URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2007/nov/croatia_progress_reports_en.pdf (accessed 1 May 2018)

Croatia 2008 Progress Report, European Commission, SEC(2008) 2694, Brussels, 5.11.2008. URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/press_corner/keydocuments/reports_nov_2008/croatia_progress_report_en.pdf (accessed 10 May 2018)

Croatia 2009 Progress Report, European Commission, SEC(2009) 1333, Brussels, 14.10.2009. URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2009/hr_rapport_2009_en.pdf (accessed 6 May 2018)

Croatia 2010 Progress Report, European Commission, SEC(2010) 1326, Brussels, 09 November 2010. URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2010/package/hr_rapport_2010_en.pdf (accessed 12 May 2018)

Republic of Macedonia 2010 Progress report, European Commission, SEC(2010)1332, Brussels, 9 November 2010. URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/-key_documents/2010/package/mk_rapport_2010_en.pdf (accessed 25 May 2018)

Republic of Macedonia 2011 Progress report, European Commission, SEC(2011) 1203 final, Brussels, 12.10.2011. URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents-/2011/package/mk_rapport_2011_en.pdf (accessed 25 May 2018)

Republic of Macedonia 2012 Progress report, European Commission, SWD(2012) 332 final, Brussels, 10.10.2012 URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2012/package/mk_rapport_2012_en.pdf (accessed 1 Jun 2018)

Republic of Macedonia 2013 Progress report, European Commission, COM(2013)700 final. URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2013/package/brochures/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia_2013.pdf (accessed 1 May 2018)

Republic of Macedonia 2014 Progress report, European Commission, COM(2014)700 final, Brussels, 8.10.2014. URL = https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2014/20141008-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-progress-report_en.pdf (accessed 4 Jun 2018)